

A JUREMY EU TERMINOLÓGIAKERESŐ BEMUTATÁSA

Palotai-Torzás Tímea

timea@juremy.com

Juremy Kft.

<https://orcid.org/0009-0003-2860-2353>

BEVEZETÉS

Az olyan szabályozott ágazatokban, mint a jogi, pénzügyi, vagy intézményi fordítás, a pontos és következetes terminológia használata elengedhetetlen a nagyfokú jogi vagy társadalmi kockázatok kiküszöbölése céljából. A magas szakmai követelményeknek való megfelelés érdekében a fordítóknak kiterjedt és alapos kutatást kell végezniük, hogy minimálisra csökkentsék a pontatlan vagy elavult terminológia használatának lehetőségét.

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága szakértők bevonásával kidolgozta az *EMT* (*European Masters in Translation*)-kompetenciamodell, amely a mesterfokú fordítóképzés alapjául szolgáló minőségi követelményeket foglalja magában. A kompetenciamodell legfrissebb változata (EMT Board and Competence Task-Force, 2022) a fordítói kompetenciák körében – egyebek mellett – az alábbi készségeket emeli ki:

- kutatási tevékenység az információforrások relevanciájának és megbízhatóságának értékelése céljából,
- a fordítási döntéshozatali folyamat elemzése és alátámasztása,
- a gépi fordítás eredményének utószerkesztése a szerkesztési útmutatók és terminológiai glosszáriumok használatával, a gépi fordítással támogatott fordítási projektek minőségi kritériumainak való megfelelés érdekében.

A technológiai készségek körében pedig a kompetenciamodell egyebek mellett megköveteli, hogy a fordítók hatékonyan tudják használni a keresőmotorokat, korpuszalapú eszközöket, valamint a CAT- és QA-eszközöket is.

A fentiek alapján nem meglepő, hogy a fordítók napi kapacitásuk jelentős részét terminológia- és forráskutatásra fordítják. Az ellenőrizhetetlen forrásokból predikció alapján működő mesterségesintelligencia-alapú eszközök elterjedésével a megbízható hivatkozások gyors megtalálása, és a terminológia pontosságának ellenőrzése elengedhetlenné vált a kívánt minőségű és megbízható fordítások elkészítéséhez.

Ez a munkafázis számos olyan repetitív elemet is magában foglal, amelyek automatizálásával, és a fordító munkafolyamatát támogató, testreszabott funkcionálisok kialakításával a kutatás hatékonysága nagyban növelhető, és az arra fordított idő jelentősen csökkenthető.

Ezzel a céllal jött létre a *Juremy.com* keresőszolgáltatás, amely az EU-szakfordítás minőségi követelményei figyelembevételével kidolgozott egyedi funkciói révén teszi könnyebbé és hatékonyabbá a fordítók munkáját.

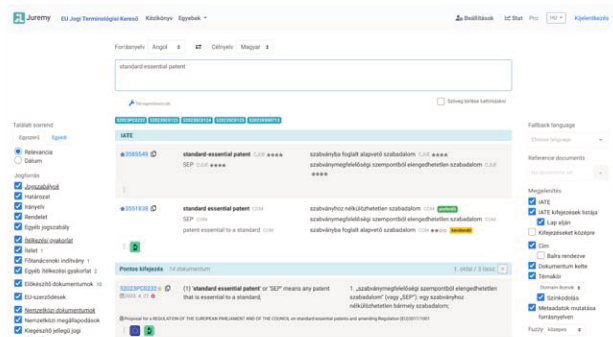
JUREMY

A jelen ismertető a *Juremy.com* keresőszolgáltatást mutatja be. A szolgáltatás lehetővé teszi terminusok vagy akár hosszabb szövegrészek gyors és hatékony kikeresését bármely EU-nyelvpárban az EUR-Lex és az IATE adatbázisaiból egyedi szűrők és preferenciák alapján. A Juremy egy böngészőn keresztül elérhető online eszköz, amely gyors és megbízható kifejezésalapú keresést biztosít több mint 325 000 hivatalos európai uniós dokumentumban és mintegy 6 millió IATE-terminusban, mind a 24 hivatalos nyelven, 552 lehetséges nyelvpárban és -irányban.

A felület egy egyszerű online regisztrációval érhető el a *Juremy.com* weboldalon keresztül, amely az ingyenes és minden funkciót magában foglaló próbaidőszak után előfizetéses szolgáltatásként használható tovább. A kereső használatához nincs szükség szoftver telepítésére vagy adatbázis importálására, mivel SaaS-szolgáltatásként aktív internetkapcsolat és böngésző segítségével működik a felület, abban az esetben is, ha az EUR-Lex weboldala esetleg nem elérhető. Az egyéni felhasználók mellett a Juremyt szervezetek, intézmények is használhatják a hozzáférési jogosultságok kezelésére szolgáló felület segítségével.

1. ábra

A Juremy kezelőfelülete

Az eszköznek elsősorban nem az a célja, hogy „készre gyártott” terminusokat „szállítson” a felhasználóknak, mivel a jogi fordításban ez nem is lenne célravezető (Prieto Ramos, 2021), hanem az, hogy releváns és megbízható találatok gyors kilistázásával hasznos forrásokat és alternatívákat sorakoztasson fel. A cél, hogy a fordítók a megjelenített metaadatok és dokumentumszintű információk segítségével, saját szakmai tapasztalatuk és tudásuk alapján megalapozott döntést tudjanak hozni arról, hogy melyik terminológiai megoldást választják majd a saját projektjük sajátosságai fényében.

Az EUR-Lex mint az Európai Unió jogi közlönye, megbízható többnyelvű forrást jelent a terminológiakutatás elvégzéséhez. Keresőfelülete azonban nem fordítási célokra, hanem dokumentumkeresésre lett kialakítva, mivel egy kifejezésre vonatkozó lekérdezés esetén a felhasználó egy dokumentumlistát kap. Ezeknek a dokumentumoknak a kézi megnyitása és a kifejezések újbóli keresése rendkívül időigényes feladat.

A Juremy a terminológiakutatást nagymértékben felgyorsítja azáltal, hogy gyors és testreszabható keresést biztosít az EU jogi korpuszában és az IATE-ben. Ez arra ösztönzi a fordítókat, hogy több keresést végezzenek, ami kevesebb időráfordítás mellett jobb minőségű, és releváns hivatkozásokkal rendelkező fordításokat eredményez.

A JUREMY ADATBÁZISA

A Juremy.com az EUR-Lex jogi adatbázis, valamint az IATE terminológiai adatbázis letölthető változatának felhasználásával az EU 24 hivatalos nyelvén teszi lehetővé terminológiák, szövegrészek idegen nyelvű megfelelőjének azonnali kikeresését az azokat pontosan, vagy hozzávetőlegesen tartalmazó szövegrészeket (ún. *szegmensek*) egymás mellé rendezésével.

A terminológiai keresőeszközökkel szemben támasztott egyik legfontosabb felhasználói követelmény, hogy a különböző adatbázisokban és eltérő felületeken szétszórtan fellelhető terminusokat egységes, felhasználóbarát felületen lehessen kikeresni (Biel & Wasilewska, 2025). A Juremy az alábbi adatbázisok integrációját és gyors kereshetőségét valósítja meg:

EUR-Lex

Az EUR-Lex – amely tartalmazza az EU jogi dokumentumainak hivatalos változatát – a legátfogóbb uniós jogtár. Az EU 24 hivatalos nyelvének mindegyikén rendelkezésre áll, és naponta frissül. Az EUR-Lexen található dokumentumok egyedi azonosítókkal, ún. *CELEX-számokkal* vannak ellátva, melyek minden nyelv esetében azonosak. A dokumentumok számokkal jelölt csoportokba sorolódnak, amelyek közül a Juremy a jogi szakfordítók számára a legrelevánsabb, és az 1-es (Szerződések), a 2-es (Nemzetközi megállapodások), a 3-as (Jogi aktusok), a 4-es (Kiegészítő jellegű jogi aktusok), az 5-ös (Előkészítő dokumentumok) és a 6-os (Uniós ítélkezési gyakorlat) számmal jelölt csoportban, valamint az *E (EFTA-dokumentumok)*-kategóriában található, html-formátumban elérhető dokumentumokat tartalmazza a legkorábbiaktól a legaktuálisabbakig (2. ábra).

2. ábra

Találatok rendezése és források

Találati sorrend

Egyszerű

Egyedi

☐ Relevancia

☒ Dátum

Jogforrás

☒ Jogszabályok

☒ Határozat 31

☒ Irányelv 2

☒ Rendelet 37

☒ Egyéb jogszabály 11

☒ Ítélezési gyakorlat

☒ Ítélet 101

☒ Főtanácsnoki indítvány 55

☒ Egyéb ítélkezési gyakorlat 5 (84)

☒ Előkészítő dokumentumok 197

☒ EU-szerződések 1

☒ Nemzetközi dokumentumok

☒ Nemzetközi megállapodások 51

☒ Kiegészítő jellegű jogi aktusok

☒ EFTA-dokumentumok 3

62017CA0635

62013CA0148

62009CA0260

31992L0071

31987D0341

IATE

<<

<

1

>

>>

★754347

documentary consolidation

Consilium

consolidation

Consilium

★★★★

informal consolidation

Consilium

EUROPEAN UNION

LAW

★752794

documentary credit

Consilium

letter of credit

Consilium

FINANCE

BUSINESS AND COMPETITION

★805680

documentary evidence

Consilium

supporting document

Consilium

voucher

Consilium

source document

Consilium

FINANCE

BUSINESS AND COMPETITION

Pontos kifejezés

338 preferált dokumentum, 573 összesen

+T

🔍

32025L1892★

7. The competent authority may refuse or withhold information where the information is

2025. 9. 10.

IATE

Az *Interactive Terminology for Europe* rövidítéséből keletkezett IATE élő, az uniós terminológusok által folyamatosan frissített adatbázis, amely az uniós terminológia gyűjtésére, megosztására és kezelésére szolgál. Az IATE saját honlappal rendelkezik, melyet az Európai Unió Szerveinek luxembourgi székhelyű Fordítóközpontja tart fenn. Jelenleg az IATE adatbázisában hozzávetőleg 590 000 kifejezőkártya található, amelyek a különböző nyelvi változatok figyelembevételével több mint 6,5 millió terminust tartalmaznak. A Juremy keresőjében gyorsan kilistázható a keresőkifejezésben foglalt valamennyi IATE-terminus és a hozzá tartozó metaadatok, amennyiben a keresett kifejezés vagy annak hozzávetőleges megfelelője az adott nyelvpárban bejegyzésre került az IATE-adatbázisba.

TALÁLATI KATEGÓRIÁK

A Juremy fő célja, hogy a kereséshez leginkább illeszkedő, legrelevánsabb eredményeket jelenítse meg. Amennyiben létezik az adatbázisban a keresőkifejezéssel pontosan megegyező forrásnyelvi szöveg, akkor a Juremy elsősorban az ezeket tartalmazó kétnyelvű szegmenspárokat jeleníti meg. Egyéb esetekben megközelítő találatokat mutat különböző kategóriák szerint rendszerezve:

- **Pontos kifejezés:** a kifejezést pontosan úgy találja meg, ahogy az a keresőmezőben szerepel.
- **IATE:** Ha a keresett kifejezés egyezést mutat az IATE-adatbázis valamely bejegyzésével, a Juremy ezeket a találatokat listázza elsőként az eredménylista tetején a releváns metaadatokkal együtt. Az IATE-azonosító az IATE weboldalára linkel, ahol a terminus definíciói és további hivatkozások találhatók.
- **Rugalmas szópozíciók:** olyan eredményeket mutat, ahol a keresőkifejezés egyes szavai távolabb vannak egymástól vagy a sorrendjük kissé eltérő.
- **Automatikusan kiegészített kifejezés:** a kifejezés utolsó szavát lehetséges végződésekkel bővíti.
- **Szótövezett kifejezés:** megtartja a pontos szópozíciókat, de csak a szavak tövének kell egyezniük.
- **Pontos kifejezés, ékezetek figyelmen kívül hagyásával:** hasznos, ha a felhasználónak nincs hozzáférése a speciális karakterekkel rendelkező billentyűzetkiosztáshoz. Csak akkor aktíválódik, ha nincsenek pontos, rugalmas vagy automatikusan kiegészített találatok.
- **Fuzzy találatok (3. ábra):** akkor aktiválódnak, ha nem voltak pontos találatok. Akkor is megjelenít találati szegmenseket, ha csak részleges egyezés található a keresőkifejezés és az adatbázisban szereplő szövegrészlet között. Az egyezés kívánt szintje a jobb oldali fuzzy-küszöb beállítás segítségével egy 3-fokozatú skála szerint beállítható. A funkció nagyon hasznos hosszabb szövegek (1-2 mondat) keresése esetén, amikor az esetleges átfogalmazások miatt a teljes egyezésre kicsi az esély, ugyanakkor a szöveg jelentése nagyban hasonlít a keresett szövegére.

Ezenkívül hasznosak a közelítő találatok a minél szélesebb kontextus ismertetése céljából is. Ezek a kategóriák segítenek abban, hogy több keresési eredményt kapjon a felhasználó, és szélesebb körű áttekintést nyerjen egy adott terminus különböző kontextusokban való használatáról.

3. ábra

Fuzzy találatok

The screenshot shows the Juremy search interface. At the top, there's a search bar with the text "copyright limitations and exceptions for the benefit of certain persons". Below the search bar, there are filters for "Forrásn nyelv" (Source language) set to "Angol" and "Cél nyelv" (Target language) set to "Magyar".

On the left side, there's a sidebar with "Találati sorrend" (Search order) and "Jogforrás" (Legal sources) filters. The "Találati sorrend" section has "Egyszerű" (Simple) and "Egyedi" (Custom) options. The "Jogforrás" section has various filters like "Relevancia", "Dátum", "Jogszabályok", "Határozat", "Iránylev", "Rendelet", "Egyéb jogszabály", "Ítélezési gyakorlat", "Ítélet", "Főtanácsnoki indítvány", "Egyéb ítélezési gyakorlat", "Elkészítő dokumentumok", "EU-szerződés", "Nemzetközi dokumentumok", "Nemzetközi megállapodások", and "Kiegészítő jellegű jogi".

The main search results area shows "Fuzzy találatok" (Fuzzy search results) with a "90%" threshold and "184 dokumentum" (184 documents). The first result is "62013CV0003" with a "90%" score, dated "2017. 2. 14.". The second result is "52013PC0926" with a "90%" score, dated "2013. 12. 20.". Both results show a snippet of text in English and Hungarian, discussing copyright limitations and exceptions for the benefit of certain persons.

EGYÉNI BEÁLLÍTÁSOK ÉS SZŰRÉSI LEHETŐSÉGEK METAADATOK ALAPJÁN

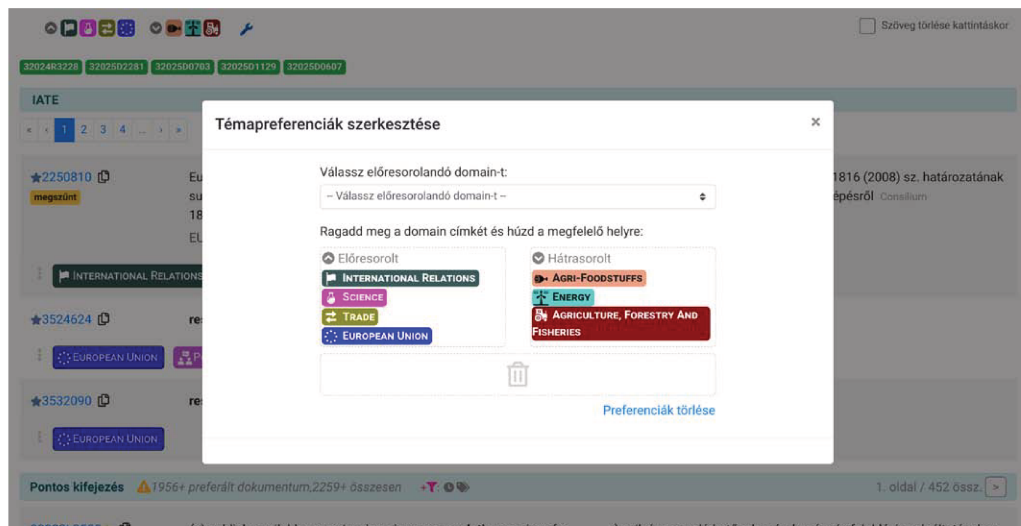
A Juremy, a fordítók igényeiből kiindulva a hivatalos dokumentumokhoz és terminusokhoz tartozó metaadatok segítségével lehetőséget biztosít a joganyag kibocsátójára, típusára, EuroVoc témájára vonatkozó szűrők alkalmazására, a találatok időrendi sorrendbe történő rendezésére, valamint a CELEX-szám, és a találati dokumentumot érintő helyesbítések kijelzésére.

A találatok tartalmi szűrésén túl az ergonomikus használat elősegítése céljából a felhasználók a keresési felület megjelenését is testreszabhatják – elrejtve bizonyos funkciókat –, illetve megválaszthatják, hogy a metaadatok a forrás- vagy a célnyelven jelenjenek meg.

A tématerületek megjelölése színes ikonokkal történik (4. ábra), melyek segítik a kontextusba leginkább illeszkedő találatok kiválasztását (5. ábra). Lehetőség van arra is, hogy a fordítók e 21 fő téma szerint rangsorolják a találatokat – ez nem szűrést jelent – az IATE és az EUR-Lex kategóriákban egyaránt.

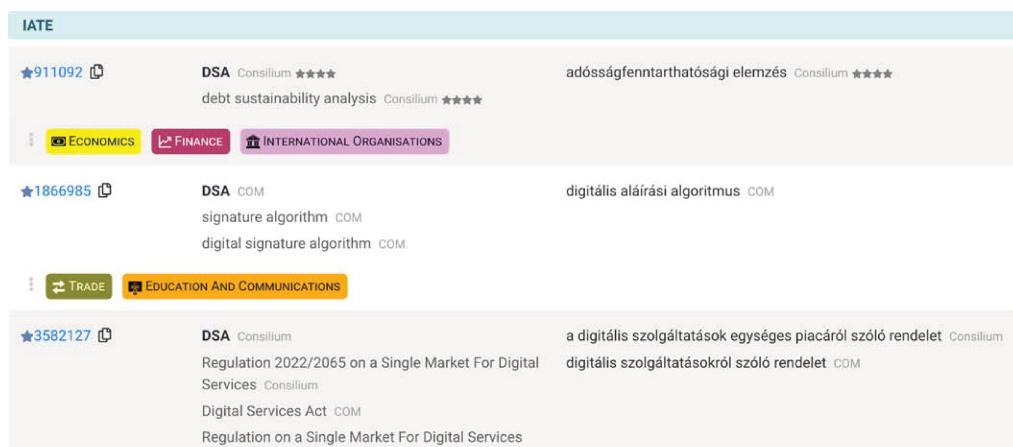
4. ábra

Tématerületek megjelölése

5. ábra

Tématerületek a találatokban

A kellő gondosság érdekében a fordítók az EU-adatbázisokban fellelt terminusokat, szövegrészleteket hivatkozással látják el, amely leggyakrabban a dokumentum Celex-száma vagy az EUR-Lex oldalra mutató link. Ezek a hivatkozások egy kattintással kimásolhatók a találat száma mellett szereplő *Copy EUR-Lex link to clipboard* ikonra kattintással, ami nagyban leegyszerűsíti a fordítók számára a hivatkozások beillesztését a lefordított szövegbe.

INTEGRÁCIÓK

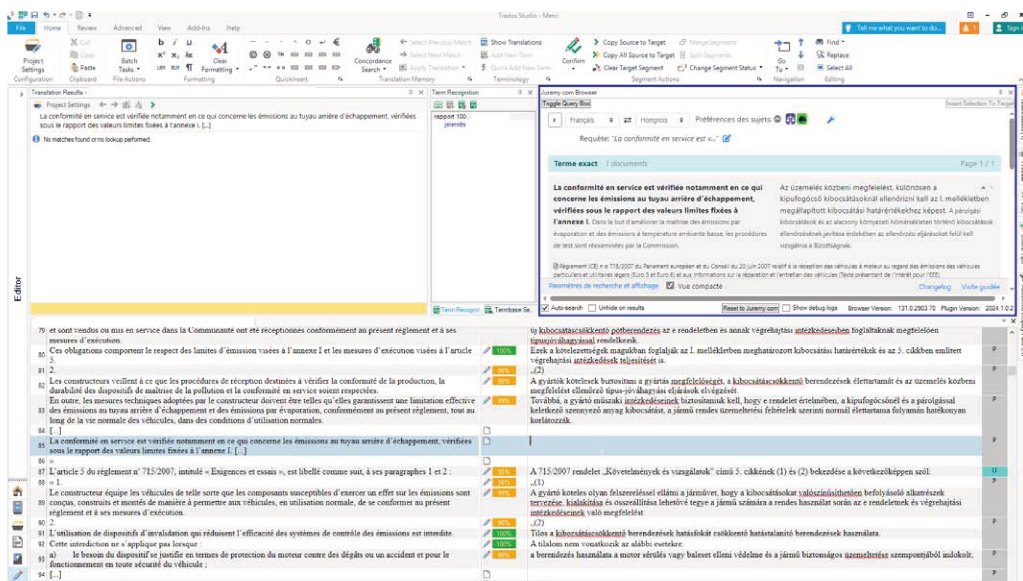
A Juremy jelenleg a *Trados Studio* 2017 és 2024 (6. ábra) között kiadott letölthető verzióival, illetve a *memoQ* (7. ábra) letölthető verzióival integrálható egy plugin segítségével.

A plugin lehetővé teszi, hogy a fordítók a CAT-eszköz keretrendszerén belül láthassák a Juremy böngésző-alapú keresőfelületét oly módon, hogy a Juremy találatok megjelenítéséhez nem kell elhagyniuk a Trados vagy memoQ programot. A CAT-integráció további nagy előnye, hogy a célszegmensbe kattintva – az automatikus keresési mód aktiválása esetén – a forrásszegmens teljes szövegére, vagy egy tetszőleges kijelölt szövegrészletre vonatkozóan a projekt nyelvpárjában automatikusan lefut a keresés a Juremyben. Mivel itt nincs szükség a keresőkifejezés bemásolására a Juremy keresőmezőjébe, a releváns találatok megjelenítése és az esetleges konkordancia-egyezések megtalálása az EU-korpuszban nagy mértékben felgyorsul.

Az integráció további előnye, hogy a CAT-eszköz felületébe beépülő Juremy-ablakban mind az IATE, mind az EUR-Lex találatok egyszerre látszanak, kiegészítve a kontextus megismerését segítő metaadatokkal.

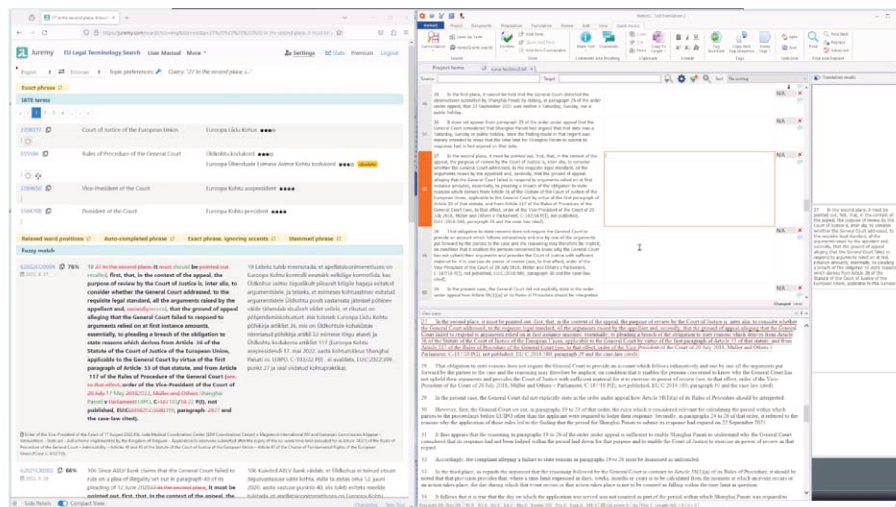
6. ábra

Juremy a Trados Studióban

7. ábra

Juremy a memoQ-ban

ÖSSZEGZÉS

A fordítás során a megfelelő keresések elvégzése az a tevékenység, amely a minőségi fordítások elkészítésének egyik legfontosabb eleme, különösen az intézményi fordítások esetén, ahol az intertextualitás kulcsfontosságú (Svoboda et al., 2022).

Döntő jelentőségű továbbá, hogy ez a keresés milyen adatbázisokban, mennyire megbízható forrásokból történik. A Pablo de Olavide Egyetemen (Sevilla, Spanyolország) 2023–2024-ben megvalósult oktatási innovációs projekt keretében a jogi fordítás során használt eszközök hatékonyságának fordítók általi megítélését vizsgálták (de la Cova et al., 2024). A projekt egy korábbi, 2020–2021-ben végzett kutatáson alapult, amelynek eredményei de la Cova & Relinque (2023) cikkében olvashatók.

A kutatásban négyféle fordítási eszköztár használatát vetették össze jogi szövegek kontextusában: segédeszközök nélküli fordítás, szótárhasználat, párhuzamos korpuszok használata, mesterséges intelligencia használata.

Az interjúk eredménye alapján a hallgatók a párhuzamos szövegek használatát ítélték a leg-hatékonyabbnak. A korpuszok használata esetén ugyanis magabiztosabban tudták használni a találatokat, mivel azokat megbízhatóbbnak ítélték meg az MI javaslataihoz képest.

A hivatalos és revideált többnyelvű EU-korpuszon futtatott keresés tehát megbízható forrást biztosít a fordítók számára akár a még nem ismert terminusok kikereséséhez, akár az MI-alapú forrásból származó fordítások ellenőrzéséhez.

E felhasználói szempontokat egyesíti magában a Juremy online keresőfelülete, amely hatékony segítséget nyújt a találatok kontextusának és tématerületének megjelenítésében, a helyes terminusok kiválasztásában, és ezáltal a konzisztencia megteremtésében.

IRODALOM

- Biel, L. & Wasilewska, K. (2025). Terminology and terminography in Specialized Communication. *Specialized Communication*, 385–406. <https://doi.org/10.1515/9783110672633-019>
- de la Cova, E. & Relinque, M. (2023). New framework for the systematization of translation problems analysis and its implementation in legal translation training. *La traducción en la encrucijada interdisciplinar: temas actuales de traducción especializada, docencia, transcreación y terminología*, 267–292.
- de la Cova, E., Molina Durán, J., Rodríguez Rodríguez, P., Relinque Barranca, M. & Calvo Encinas, E. (2024). *Aprendizaje integrado en contextos controlados de diagnóstico textual crítico para la traducción: Traductor humano vs Inteligencia Artificial generativa*. Videofelvéte, <https://upotv.upo.es/video/669a05a1abe3c6cb4d8b456c>
- EMT Board and Competence Task-Force. (2022). *European Master's in Translation – EMT Competence Framework*. https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fw_k_2022_en.pdf
- Prieto Ramos, F. (2021). The use of resources for legal terminological decision-making: patterns and profile variations among institutional translators. *Perspectives*, 29(2), 278–310. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2020.1803376>
- Svoboda, T., Biel, L. & Sosoni, V. (szerk.). (2022). *Institutional Translator Training*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003225249>